

TEKNOLOGIAN HISTORIAA SKOTLANNISSA

Kimmo Antila, Kaarina
Kilpiö & Jan Kunnas

ICOHTECin (The International Committee for the History of Technology) tämän vuoden konferenssi järjestettiin elokuussa Skotlannin suurimmassa kaupungissa, Clyde-joen rannalla sijaitsevassa Glasgow'ssa. Järjestelyistä vastasi Glasgow'n yliopiston taloushistorian laitos, ja suurin osa sessioista järjestettiin modernissa lääketieteellisen tiedekunnan rakennuksessa vanhojen yliopistorakennusten katveessa. Konferenssin teemana oli *Consumer choice and technology*, kuluttajien valinnat ja teknologia.

KULUTTAJIEN VALINNAT

Kuluttajien roolia teknologian kehityksessä on tarkasteltu viime vuosina yhä enemmän myös historiallisessa tekniikan ja innovaatioiden tutkimuksessa. Aihepiiristä oli konferenssin aikana monta mielenkiintoista esitystä ja sessiota, mutta pääluentojen tasolla teema ei jostain syystä noussut riittävästi esille. Tänä vuonna ns. Keynote-luentoja oli vain yksi: perinteinen ja arvostettu Kranzberg-luento, jonka pitäjäksi oli kutsuttu ICOHTECin pitkäaikainen aktiivi professori Hans-Joachim Braun. Hänen esitelmänsä teemana oli luovuus ja ilmentyminen taiteessa ja teknologiassa. Hän ammensi mielenkiintoiseen esitykseensä aiheita erityisesti musiikin, tekniikan ja musiikkitekniikan piiristä.

Uusina toimintamuotoina ICOHTECin konferensseissa tulivat mukaan paneelikeskustelut ja palkittujen väitöskirjojen

esittelyt. Järjestö on palkinnut nyt kahtena vuonna nuoren (alle 37 vuotiaan) tekijän väitöskirjan. Viime vuonna palkinnon sai Tampereella Anne-Katrin Ebert hienosta polkupyörän ja sen käytön historiaa Alan-komaissa ja Saksassa käsittelevästä työstään *Radelnde Nationen – Die Geschichte des Fahrrads in Deutschland und den Niederlanden bis 1940* (Frankfurt Am Main 2010) ja tänä vuonna palkinto myönnettiin Christopher Neumaierille diesel-autojen kauppaan Saksassa ja Yhdysvalloissa syventävästä väitöskirjasta (*Dieselautos in Deutschland und den USA, Zum Verhältnis von Technologie, Konsum und Politik, 1949–2005*, Stuttgart 2010). Molempien kirjojen teemat linkittyivät hyvin myös koko konferenssin pääteemaan. Keskustelussa nousi esille myös tuore tapa tehdä valtioiden rajat ylittävää historiaa (*transnational history*), eikä pelkästään vertailla eri maiden kehitystä toisiinsa. Saksaksi julkaistujen kirjojen anti ja keskeiset tutkimustulokset avautuivat vilkkaan englanninkielisen keskustelun kautta myös niille, joilla kirjojen lukeminen olisi kielen takia jäänyt ehkä tekemättä.

Konferenssin sessioiden kirjo oli laaja, se ulottui kulutustutkimuksesta ja epäonnistuneista innovaatioista tekniikan opeutukseen tai vaikkapa ICOHTECin konferensseissa jo perinteisiin militääritekniikan sosiaalishistoriaa käsitteleviin istuntoihin. Suomalaiset olivat jälleen kerran näyttävästi mukana konferenssissa. Esityksiä kuultiin Jan Kunnakselta (Jyväskylän yliopisto) Harri Kiiskiseltä, Matti Haavistolta ja Timo Myllyntaukselta (Turun yliopisto), Kaarina Kilpiöltä (Helsingin yliopisto), Markku Norvasuolta (Aalto-yliopisto) sekä Kimmo Antilalta (Museokeskus Vapriikki). Konferenssissa oli akateemisen tutkimuksen lisäksi ilahduttavasti esillä tekniikan museotoiminta. Lontoon Science Museum oli järjestänyt session Glasgown suurmiehestä James Wattista ja hänen työpajansa esittelystä museossa. Kesällä 2011 avatun Glasgow'n Riverside-museon väki kertoi

puolestaan liikennehistoriallisen näyttelyn valinnoista ja teemoista sekä käytännön toteutuksesta omassa sessiossaan. *Inventing Europe* -ohjelma järjesti taas konferenssin viimeisenä päivänä session, jossa esiteltiin akateemisten tutkijoiden ja museoiden yhteistyötä kunnianhimoisessa Internet- ja kirjaprojektissa *Making Europe*.

MUSIIKKITEKNOLOGIAA

Ohjelmassa oli mukana ICOHTECin piirissä jo perinteinen mutta tänä vuonna erityisen vahva sessiosarja musiikkiteknologiasta. Hans-Joachim Braunin kutsuma ja kokooma *Music, Sound and the History of Technology* tarjosi laajan kirjon näkökulmia ääni- ja musiikin teknologian historiaan. Liikkeelle lähdettiin professori Braunin puheenvuorolla sound studies -tutkimuskentän ja teknologian historian kosketuskohdista, mahdollisuuksista ja näkymistä. Avoimen ja keskustelemaan otteen puolesta puhunut professori ilahtunee tuoreen pohjoismaisen *Network for Sound Studies* -verkoston toiminnan käynnistymisestä ja yhteyksistä ympäri Eurooppaa.

Keskustelutuokioissa päädyttiin toistuvasti kurottamaan nykyiseen tilanteeseen, jossa musiikkiteollisuuden ja kuluttajien väliset suhteet ovat jatkuvassa myllerryksessä. Tämän suhteen erityisen kiinnostavaa antia kuultiin äänen tallentamisteknologioihin keskittyvissä kahdessa puheenvuorossa, joista muutama hiukan yksityiskohtaisempi poiminta. Susan Schmidt Horning esitelmöi ”audiofiilien” eli edistyneiden amatöörien roolista ääniteknologian varhaisissa Yhdysvaltain kehitysvaiheissa. Hänen puheenvuorossaan kävi ilmi, kuinka ennen varsinaisen sound engineer -ammattikunnan syntyä amatöörien panos oli olennaisen tärkeä ja mahdollisia kehityssuuntia oli paljon – kuten teknologian varhaisvaiheissa lähes kaikissa tapauksissa on. Volker Smyrek puolestaan jatkoi saman ammattikunnan kohtalon

Näkymiä Riverside-museosta. Kuvat: Jan Kunnas.

analyysia omassa esitelmässään. Hän luonnosteli pitkän linjan äänitys- ja miksaus-teknologioiden kehityksestä ja muodonmuutoksesta, joka johti korkealuokkaisista ammattistudioista musiikin harrastajien makuuhuoneiden nurkkiin ns. kotistudioihin.

MIELENKIINTOINEN MUSEOKAUPUNKI

Glasgow on melkoinen aarreaitta kaikille teknologian historiasta kiinnostuneille, vaikka siellä ei olisi menossa sitä käsittelevä konferenssi. Kaupunkikuvaan, varsinkin kaupunkia halkovan Clyde-joen varrelle, on jätetty runsaasti muistoja menneestä, ja museoita riittää jokaisen makuun. Rehellisesti sanottuna taisi itse kukin hetkittäin priorisoida kaupungin museoita konferenssiohjelman edelle.

Teknologian historiasta kiinnostuneille antoisin kaupungin lukuisista museoista lieenee erilaisiin kuljetusvälineisiin keskittynyt Riverside-museo. Nimensä se on saanut sijainnistaan Glasgow'n kaupunkia halkovan Clyde-joen varrella. Siten museo on myös helppo löytää, ei tarvitse kuin kävellä jokivartta alavirtaan keskustasta. Aaltoilevan katonsa ansiosta museo itsessään on selkeä wau-arkkitehtuurin edustaja, joten sen ohi tuskin tulee käveltyä. 'Wau' on muutenkin hyvä sana kuvaamaan museota, sillä se on ahdettu täyteen kaikenlaisia kulkuneuvoja lastenrattaista valtaviin höyryjuniin. Kulkuneuvoja on niin paljon, että osa autoista on säilytetty hyllyihin kolmeen kerrokseen, ja polkupyörät on nostettu kattoon.

Yltäkylläisyydessään museo on kuitenkin varsin uuvuttava kokemus, varsinkin kun selkeä tarina, joka kuljettaisi kävijän museon läpi, puuttuu. Pieniä tarinoita sen sijaan on lukemattomia. Esitellään maailman vanhinta säilynyttä polkupyörää, ja pyöriä, joilla lentävä skotti Graeme Obree polki tunnin pyöräilyn maailmanennätykset. Parhaimmillaan museo on silloin, kun se uskaltaa mennä teknologian taakse, esittämään sitä osana muuta yhteiskuntaa. Niinpä eteläafrikkalaisen junan yhteydessä on kerrottu myös rotuerottelusta. Hieman liikennevalistustakin on ympätty mukaan kolaritestissä olleen Minin muodossa ja kolarissa olleella moottoripyörällä. Onpa museoon rakennet-

tu hieno vanhan kadun rekonstruktio kulkuneuvoineen päivineen.

Vielä uuvuttavampi, ja vähintään yhtä antoisa, on Kelvingroven puistossa sijaitseva Hunterian-museo ja -taidegalleria. Siinä on sulassa sovussa katossa roikkuva Spitfire ja alapuolella käyskentelevä täytetty kirahvi. Runsaista maalauksista mainittakoon Dalin maalaus ristillä ilman nauloja riippuvasta Jeesuksesta. Näiden kahden jälkeen on melkoisen rentouttavaa kävellä kaupungin keskustan toisella puolella sijaitsevaan kansanpalatsiin, joka keskittyy kertomaan Glasgow'n asukkaiden historiasta. Tällä museolla on selkeä tarina.

SEURAAVAN KERRAN TAVATAAN BARCELONASSA

Seuraava ICOHTEC Symposia pidetään Barcelonassa 10.–14. heinäkuuta 2012. Konferenssin pääteemana on teknologia, taiteet ja teollinen kulttuuri. Myös teemaan sopimattomia esityksiä otetaan mielellään vastaan, kunhan ne laajasti määriteltynä liittyvät teknologian historiaan. Rikkaan teollisen historian, upean arkkitehtuurin ja runsaiden taidekokoelmien Barcelona on täydellinen paikka pohtia teknologian vuorovaikutusta taiteen, arkkitehtuurin, teollisen muotoilun ja ylipäänsä kulttuurin kanssa.

Call for papers löytyy ICOHTECin kotisivuilta: <http://www.icohtec.org>. Lisätietoja voi pyytää myös ohjelmatoimikunnan puheenjohtalta: jan.kunnas@eui.eu. Kaikki ehdotukset tulee jättää 31. tammikuuta 2012 mennessä.

Kimmo Antila, FM, projektipäällikkö, museokeskus Vapriikki
Kaarina Kilpiö, VTT, tutkija, Helsingin yliopisto
Jan Kunnas, PhD, tutkija, Jyväskylän yliopisto